

کد سند: FR-۵۲۱-۰۰۵

عنوان گزارش: خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران مشهد مقدس

کد گزارش: ۹۳A-۰۴۲۷-۱۳۸

طبقه بندی گزارش: اکران عمومی

هدف گزارش: دریافت آمار و اطلاعات تعداد زائران و مسافران مشهد مقدس و ویژگیهای جمعیت شناختی آنان

منابع اطلاعاتی: تحقیقات انجام شده در این خصوص در دستگاههای مختلف استان

عنوان	تهیه کننده	بازبین	تأیید کننده
نام و نام خانوادگی	مریم هاشمیان	سید مجتبی فرشچی	وحید جوادی
سمت	پژوهشگر	رئیس گروه تحلیل و پردازش آماری	مدیر آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات
تاریخ	۱۳۹۴/۳/۳	۹۴/۳/۴	۹۴/۳/۵
امضاء			

شهرسازی مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۲ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

فهرست مطالب

فصل ۱ : مقدمه، چکیده و مسأله‌ها	۳
۱-۱- مقدمه	۳
۱-۲- چکیده	۴
۳-۱- مسأله‌های شناسایی شده	۶
فصل ۲: سوابق مطالعاتی در حوزه آمارگیری زائرین شهر مشهد	۸
۱-۲- منبع اطلاعاتی: آمارنامه های حمل و نقل شهرمشهد (۱۳۹۲-۱۳۸۳)، مرکز مطالعات حمل و نقل شهرداری	۸
۲-۲- منبع مطالعاتی: تحلیلی بر آمار گردشگران و زائران داخلی ورودی به کلانشهر مشهد با استفاده از مدل‌های سری زمانی (۱۳۹۱)	۱۰
۳-۲- منبع مطالعاتی: نتایج آمارگیری از گردشگران ملی بهار و تابستان (شش ماه اول سال ۱۳۹۲) مرکز آمار ایران، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری	۱۱
فصل ۳- سوابق مطالعاتی در حوزه ویژگیهای جمعیت شناختی زائران	۱۳
۱-۳- مقدمه	۱۳
۲-۳- ویژگیهای شخصی مسافرین ورودی به شهر مشهد	۱۳
فصل ۴- خلاصه یافته و جمع بندی	۱۷
۱-۴- خلاصه یافته های مطالعات انجام شده در حوزه آمارگیری و برآورد تعداد زائرین	۱۷
۲-۴- جمع بندی و نتیجه گیری	۱۷
فصل ۵ : پیشنهادات	۱۹
فصل ۶: فهرست مطالعات مورد بررسی در تهیه گزارش آمارگیری زائرین و ویژگیهای جمعیت شناختی آنان:	۲۰

شماره ۳ از ۲۰
کد سند ایزو: ۵۲۱-۰۰۵-FR

معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۳ از ۲۰
کد سند ایزو: ۵۲۱-۰۰۵-FR

فصل ۱: مقدمه، چکیده و مسأله‌ها

۱-۱- مقدمه

شهر مشهد به دلیل وجود بارگاه ملکوتی حضرت امام رضا (ع) هر ساله پذیرای زائران بسیاری از اقصی نقاط کشور و همچنین اقصی نقاط جهان می‌باشد، هرچند افراد دلایل و انگیزه‌های متفاوتی را برای انتخاب مقصد سفر خود ارائه می‌دهند اما در شهرهای زیارتی همچون شهر مشهد، عمده‌ترین انگیزه سفر، شرفیاب شدن به مرقد مطهر امام هشتم و زیارت می‌باشد، حتی افرادی که به قصد سیاحت، دیدار آشنایان و دوستان، کار و ... به این شهر سفر می‌کنند بخشی از برنامه سفر خود را به زیارت اختصاص می‌دهند. با این تفاسیر، شهر مشهد در طول سال، مهمانان بسیاری را از شهرها و کشورهای مختلف، با ویژگیهای متفاوتی (سن، جنسیت، مذهب، شغل و ...) پذیرایی می‌نماید.

بدیهی است که برنامه‌ریزی برای حجم جمعیتی که در طول سال به ویژه در ایام خاص (میلاد امام رضا، ایام شهادت امام رضا و مناسبت‌های دیگر) به عنوان زائر وارد شهر مشهد می‌شوند نیازمند دسترسی به آمار تقریبی جمعیت آنان می‌باشد. علاوه بر آمار جمعیتی زائران، شناسایی مؤلفه‌های جمعیت‌شناختی آنان نیز برای ارائه خدمات بهتر از سوی مسئولین و کارگزاران ذیربط ضرورت دارد.

شهرداری به عنوان یکی از سازمانهایی که در قالب‌های مختلف (فرهنگی، رفاهی و ...) به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم با گردشگران و به ویژه با زائران در ارتباط است بیش از همه نهادها و سازمانها، نیازمند دسترسی به چنین اطلاعاتی می‌باشد. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که از سال ۱۳۶۵ تا به امروز طرحها و پژوهشهای پراکنده‌ای از سوی ارگانهای مختلف جهت سرشماری و برآورد تعداد زائران صورت گرفته است (مطالعاتی که یا موضوع آنان دقیقاً برآورد تعداد زائرین بوده است یا این که بخشی حاشیه ای از اطلاعات گردآوری شده به این موضوع پرداخته است) اما تجمیع این اطلاعات و یافته‌ها جهت استفاده مسئولین اتفاق نیفتاده است.

در این گزارش، یافته‌های طرحها و مطالعات شناسایی شده در حوزه آمارگیری زائرین و شناسایی ویژگیهای جمعیت شناختی آنان به تلخیص ارائه گردیده و برآورد تعداد زائرین از این مطالعات استخراج شده است.

قابل ذکر است که در بخش برآورد تعداد زائرین، کلیه مسافرین ورودی به شهر مشهد به عنوان زائر در نظر گرفته شده و مبنای آمارگیری قرار گرفته‌اند اما در بخش ویژگیهای جمعیت‌شناختی زائران با توجه به اینکه، در سرشماری تعداد زائرین در مطالعات انجام شده از سوی سازمانهای ذیربط، ویژگیهای جمعیت‌شناختی آنان لحاظ نشده است، بنابراین این اطلاعات از طرحهای پژوهشی و مطالعات انجام شده در حوزه زائر و زیارت گردآوری شده است و بنابراین زائرین در این بخش، به افرادی اطلاق می‌شود که در محدوده حرم مطهر امام رضا (ع) با شیوه‌های مختلف نمونه گیری انتخاب شده و مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند.

همچنین برای جمع آوری آمار و اطلاعات مربوط به سرشماری تعداد زائرین تعدادی از پژوهشها و طرحهای مطالعاتی انجام شده در سازمانهای مختلف (استان قدس رضوی، مرکز پژوهشهای شورای شهر، سازمان حمل و نقل ترافیک، مرکز آمار ایران...) مورد بررسی قرار گرفت که از مجموع این مطالعات، ۳ طرح انتخاب شده و آمار و اطلاعات مربوطه از آنها استخراج گردید و سایر مطالعات یا به دلیل دارا بودن اطلاعات قدیمی و یا ابهام زیاد در روشهای جمع آوری اطلاعات و نیز ایرادات دیگر کنار گذاشته شد.

شهرتاری مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۴ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

۱-۲- چکیده

اطلاعات کلی

- بنا بر آمارهای موجود و همچنین برآوردهای انجام شده در زمینه تعداد مسافری، تا پایان اسفندماه ۱۳۹۳، تعداد مسافری ورودی به شهر مشهد به ۲۲ میلیون نفر می رسد که این تعداد در مقایسه با سال گذشته روند افزایشی دارد.
- پیش بینی های صورت گرفته بر اساس آمار موجود و برآوردهای مطالعات انجام شده نشان می دهد که در سال ۱۳۹۴ تعداد مسافری ورودی به شهر مشهد به ۲۴ میلیون نفر برسد
- برآوردهای انجام شده در زمینه تعداد زائرین حاکی از آن است که در سال ۱۳۹۵ تعداد زائران کلانشهر مشهد در حداکثر به حدود ۲۸ میلیون نفر و در حداقل به حدود ۱۴ میلیون نفر خواهد رسید.

جنسیت

- به لحاظ جنسیتی، تفاوت اندکی در تعداد زائرین به تفکیک جنسیت وجود دارد، در واقع نسبت زنان در بین زائرین در مقایسه با مردان کمتر است.
- تفاوت در تعداد سفرهای زائرین زن و زائرین مرد در حدود ۱۵ درصد می باشد، به عبارتی سهم سفرهای زائرین مرد ۱۵ درصد بیشتر از زائرین زن می باشد.

میزان تحصیلات

- بیشتر افرادی که به مشهد مقدس سفر می کنند (نزدیک به نیمی از آنان) از نظر سطح سواد زیر دیپلم بوده اند که درصد مربوط به آن به طور میانگین ۴۴ درصد است.
- نزدیک به ۵۳ درصد زائرین نیز به لحاظ سطح تحصیلات در مقاطع دیپلم (۳۱/۵ درصد)، فوق دیپلم (۷/۹ درصد) و لیسانس (۱۴/۴ درصد) قرار دارند.
- نزدیک به ۳ درصد زائرین نیز در سطوح تحصیلی فوق لیسانی و بالاتر جای گرفته اند.

سن

- اکثر مسافری ورودی به شهر مشهد (بیش از نیمی از آنان) در رده سنی ۲۰-۴۰ سال قرار دارند.
- کمترین میزان مسافرت در بین زائران مربوط به افراد با رده سنی بالای ۶۰ سال می باشد که حاکی از کم بودن دفعات مسافرت این دسته از زائران به شهر زیارتی مشهد مقدس می باشد.

وضعیت شغلی

- به لحاظ وضعیت شغلی، نتایج مطالعات انجام شده در حوزه زائر و زیارت نشان می دهد که مسافری ورودی به شهر مشهد عمدتاً شاغل هستند.
- زائرین شاغل در رده های شغلی همچون؛ کارگری، کشاورزی، فنی و تکنیسین، فرهنگی، رانندگی، پرسنل نظامی و آموزشی، کسبه و بازاری و سایر مشاغل تولیدی و خدماتی مشغول به فعالیت می باشند.

شماره ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

شماره ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

معاونت برنامه ریزی و توسعه مدیریت، آموزش و تحویل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

- همچنین ۴۵ درصد زائرین را افرادی همچون افراد بیکار، خانه دار، بازنشسته، محصل، زنان سرپرست خانوار، طلبه و سرباز که نقش چندانی در تولید و فعالیت های اقتصادی ندارند، تشکیل می دهند.

هزینه ها و درآمد

- میزان هزینه های خانوار بر حسب میانگین در بین ۹۰ درصد زائران بین ۲۵۰ هزار تا ۵۰۰ هزار تومان است که از این تعداد میزان هزینه خانوار ۴۷ درصد آنان کمتر از ۲۵۰ هزار تومان می باشد.
- تنها ۲/۵ درصد زائران، هزینه کردی بیش از ۵۰۰ هزار تومان در ماه برای خانوار خود دارند.
- سطح درآمد زائران نیز حاکی از آن است که نزدیک به نیمی از آنان (۴۸/۶ درصد) درآمدی بین ۲۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان دارند.
- سطح درآمد بالای ۱ میلیون تومان تنها به ۶/۶ درصد زائران اختصاص دارد.

وسیله سفر

- در بین وسایل نقلیه، اتوبوس بیشترین نقش را در ورود و خروج زائران به شهر مشهد دارد که در برخی مطالعات تا بیش از ۶۵ درصد زائران را نیز شامل می شود.
- در مجموع به طور میانگین بیش از ۵۰ درصد ورود و خروج زائران به شهر مشهد توسط اتوبوس انجام می شود.
- بعد از اتوبوس، اتومبیلی های شخصی، قطار و در انتها نیز هواپیما و سایر وسایل در رده های بعدی قرار می گیرند.
- در خصوص زائران خارجی نیز ورود و خروج اکثر آنها به وسیله هواپیما صورت می گیرد.

انگیزه سفر

- یافته های مطالعات انجام شده نشان می دهد که هدف زیارت بارگاه امام رضا (ع) نسبت به سایر اهداف سفر از سوی زائران در اولویت قرار دارد.
- تفریح در اولویت بندی انگیزه سفر زائران در مرتبه دوم قرار گرفته است.
- دیدار اقوام، کار اداری، امور پزشکی، تجارت و امور شغلی از دیگر دلایلی است که سبب ساز سفر زائران به شهر مشهد شده است.

اسکان

- اقامت گاه های رایج زائران در شهر مشهد شامل: کمپ، زائرسرا، مدرسه، هتل، مهمانسرای غیردولتی، مهمانسرای دولتی، حسینیه، مهمان پذیر، هتل آپارتمان، مسافرخانه، سوئیت، خانه اجاره ای، خانه شخصی، منزل اقوام، حاشیه خیابان و حرم می باشد.
- هتل، هتل آپارتمان و مسافرخانه به ترتیب رایج ترین نوع اقامتگاه زائران خارجی است.
- در بین زائران ایرانی، مسافرخانه، منزل اقوام، مهمان پذیر و هتل از اولویت های اول انتخاب اقامتگاه می باشد.

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

شماره صفحه: ۶ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

۱-۳- مسأله‌های شناسایی شده

۱. مهمترین موضوعی که در جریان جمع آوری اطلاعات مربوط به تعداد زائرین به چشم می‌خورد، پراکندگی مطالعات انجام شده در این زمینه می‌باشد. نهادها و مراکز متعددی به طور موازی و بدون اطلاع از مطالعات انجام شده توسط سایرین، اقدام به آمارگیری از زائرین به شیوه‌های مختلف نموده‌اند و با توجه به بررسی‌هایی که در محدوده این مطالعه^۱ صورت گرفته است می‌توان گفت که نهاد خاصی که به طور ویژه (با استفاده از رویه‌های علمی و معتبر) متولی گردآوری اطلاعات مربوط به زائرین باشد، وجود ندارد.
۲. آخرین آمارگیری دقیق از زائرین شهر مشهد در سال ۱۳۶۵ صورت گرفته است که شیوه‌های علمی معتبر جهت جمع آوری اطلاعات مورد استفاده قرار گرفته است، بنابراین آخرین اطلاعات آماری موثق در زمینه تعداد زائران ورودی به شهر مشهد مربوط به سه دهه پیش می‌باشد و بعد از آن مطالعه جامع و کاملی در این زمینه صورت نگرفته است.
۳. مراجعات به دستگاههای دولتی درگیر با زائر در شهر مشهد جهت گردآوری آمار زائرین نشان میدهد که اطلاعات آماری دقیقی در زمینه تعداد زائرین در این دستگاهها وجود ندارد. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری بنا بر محدوده وظایف خود تنها آمار زائرانی را که در اقامتگاههای رسمی (هتل، مسافرخانه، هتل آپارتمان و ...) سکنی می‌گزینند در اختیار دارد و آماری از تعداد زائرینی که در اقامتگاههای غیررسمی (خانه‌های اجاره‌ای، منزل اقوام و آشنایان و ...) بیتوته می‌کنند در اسناد این سازمان وجود ندارد. ستاد زیارت فرمانداری مشهد در سالهای اخیر بنا بر ملاحظاتی خاص که به صورت شفاف توضیح داده نشد، فعالیتی در زمینه جمع آوری آمار زائرین نداشته است. با مراجعه به استانداری نیز مشخص شد که اطلاعات موجود در رابطه با تعداد زائر اطلاعاتی است که در فصول بهار و تابستان توسط ستاد زیارت این سازمان جمع آوری می‌شود که اطلاعات مربوط به آن در سایت مرکز آمار ایران نیز انتشار یافته است ولی در زمینه آمار کلی زائرین ورودی به شهر مشهد در طول سال (در کلیه فصول) اطلاعاتی در اسناد این دستگاه دولتی وجود ندارد. طبق گفته‌های مسئولین واحد آمار و اطلاعات استانداری طرحی در زمینه آمارگیری از زائرین ورودی به شهر مشهد ارائه گردیده است که انجام آن مستلزم اختصاص بودجه از سوی نهادهای ذیربط می‌باشد. نهاد دیگری که به نظر میرسد اطلاعاتی در زمینه تعداد زائرین در اختیار داشته باشد معاونت فرهنگی و گردشگری شهرداری مشهد می‌باشد که با مراجعه به این واحد و گفتگو با کارشناس مربوط مشخص شد که در این معاونت نیز اطلاعاتی در زمینه آمار زائرین ورودی به شهر مشهد وجود ندارد، بنا بر اظهارات کارشناس مربوطه آمارگیری تعداد زائرین ورودی به شهر مشهد نیازمند تدوین شیوه‌های علمی و معتبر آمارگیری می‌باشد که پس از جمع آوری آمار مربوط بتوان کاملاً به داده‌ها و اطلاعات موجود اعتماد نمود علاوه بر این، آمارگیری تعداد زائرین شهر مشهد نیازمند صرف وقت و هزینه زیاد است که بایستی تمهیدات لازم در این زمینه صورت گیرد، تنها مطالعه صورت گرفته موجود در معاونت فرهنگی و گردشگری شهرداری مشهد، مطالعه‌ای است که به برآورد تعداد زائرین شهر مشهد در سالهای پیش رو پرداخته است، این مطالعه اطلاعات لازم جهت برآورد را از داده‌های موجود در زمینه تعداد زائر (اخذ شده از سازمانها و دستگاههای دولتی مرتبط با بحث زائر) گردآوری نموده است که همانطور که قبلاً ذکر آن به میان آمد، آمار موجود آمار موثق و قابل اعتمادی نمی‌باشد. در بخشی از گزارش حاضر از یافته‌های مطالعه فوق‌الذکر استفاده شده است.

۱- شایان ذکر است که در تهیه گزارش حاضر، کلیه اطلاعات و آمار و ارقام موجود در زمینه سرشماری تعداد زائرین (به دلیل عدم دسترسی به برخی از اسناد و گزارشها و ...) مورد بررسی قرار نگرفته و آمار و ارقام ارائه شده با تکیه بر اطلاعات حاصله از چند گزارش ارائه گردیده است.

شهرسازی مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۷ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

۴. در اغلب مطالعات انجام شده در حوزه آمارگیری از زائرین، در زمینه شیوه‌های مورد استفاده برآورد تعداد زائر (به شیوه علمی) ابهاماتی وجود دارد به طوری که شاید نتوان داده‌های حاصل از این مطالعات را داده‌های موثق و معتبری برای سیاستگذاری و تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی به شمار آورد.
۵. وجود تناقض و تضاد در ارقام و آمارهای ارائه شده از تعداد زائرین در منابع اطلاعاتی مختلف، چالش دیگری است که مطالعات مربوط به برآورد تعداد زائر در شهر مشهد با آن مواجه می‌باشد. به طوری که در برخی موارد، این تناقض‌ها در حدی است که امکان ارائه یک گزارش تجمیع شده در این زمینه را دسترس ناپذیر می‌سازد.
۶. عدم وجود یک برنامه مدون در زمینه آمارگیری از تعداد زائران باعث شده است که در بعضی از سالها، با نقصان داده‌ها در این زمینه مواجه باشیم که این امر برآورد تعداد زائرین برای سالهای آتی را با مشکل مواجه می‌سازد.
۷. در اغلب مطالعات انجام شده در زمینه آمارگیری از تعداد زائرین (مطالعاتی که قابلیت استناد بالاتری دارد و در مقایسه با سایر موارد بیشتر می‌توان به داده‌های آن اعتماد کرد)، ویژگیهای جمعیت شناختی زائران مغفول مانده و اطلاعاتی در این زمینه ارائه نگردیده است.
۸. بر اساس برآوردهای انجام شده برای سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵، روند حضور زائران در شهر مشهد، روندی صعودی بوده و شیبی ملایم خواهد داشت.
۹. ماههای پیک مسافر در سال ۱۳۹۳ به ترتیب شامل ماههای فروردین، شهریور، مرداد و اسفند بوده است که در سال ۱۳۹۴ نیز در همین ماهها، شهر مشهد با بیشترین میزان حضور زائران مواجه خواهد بود.

شهرداری مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۸ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

فصل ۲: سوابق مطالعاتی در حوزه آمارگیری زائرین شهر مشهد

۱-۲- منبع اطلاعاتی: آمارنامه های حمل و نقل شهرمشهد (۱۳۹۲-۱۳۸۳)، مرکز مطالعات حمل و نقل

شهرداری^۲

جدول ۱- تعداد مسافرین ورودی به شهر مشهد طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۸۳^۲

فرودگاه	راه آهن	پایانه های مسافربری و ایستگاههای سوار	جمع کل	درصد رشد
۸۸۷,۱۴۷,۱	۷۰۸,۴۵۳,۲	۳۸۴,۲۲۲,۱۰	۹۷۹,۸۲۳,۱۳	۷,۸
اطلاعات موجود نبود				
۸۶۷,۸۴۴,۱	۱۸۰,۲۵۲,۳	۱۰۱,۷۰۲,۹	۱۴۸,۷۹۹,۱۴	۷
۹۲۴,۹۲۷,۱	۴۷۰,۶۵۲,۳	۳۰۸,۳۹۲,۱۱	۷۰۲,۹۷۲,۱۶	۱۴,۷
۳۳۲,۰۹۹,۲	۴۱۰,۸۸۸,۴	۸۹۸,۲۹۰,۱۴	۶۴۰,۲۷۸,۲۱	۲۵,۴
۰۹۴,۵۲۳,۲	۷۲۰,۱۳۲,۶	۱۸۸,۶۴۷,۱۳	۰۰۲,۳۰۳,۲۲	۴,۸
۱۲۳,۰۰۲,۳	۰۰۹,۵۳۲,۶	۹۸۶,۷۱۰,۱۲	۱۱۸,۲۴۵,۲۲	-۰,۲
۷۵۶,۱۰۰,۳	۷۸۸,۶۸۷,۶	۴۵۳,۷۲۶,۱۲	۹۹۷,۵۱۴,۲۲	۱,۲
۹۴۴,۴۱۲,۳	۸۶۶,۱۴۴,۶	۳۰۴,۰۶۱,۱۲	۱۱۴,۶۱۹,۲۱	-۴
۰۹۶,۶۴۸,۳	۷۸۴,۵۴۱,۶	۳۵۳,۳۵۷,۱۱	۲۳۳,۵۴۷,۲۱	-۰,۳

^۲- آمارنامه های حمل و نقل شهر مشهد، ۱۳۹۲-۱۳۸۳، سازمان حمل و نقل و ترافیک شهرداری مشهد، معاونت مطالعات و برنامه ریزی

^۳- لازم به ذکر است که در آمارنامه های حمل و نقل سازمان ترافیک، آماری از تعداد زائرینی که با وسایل نقلیه شخصی به مشهد سفر می کنند، وجود ندارد.

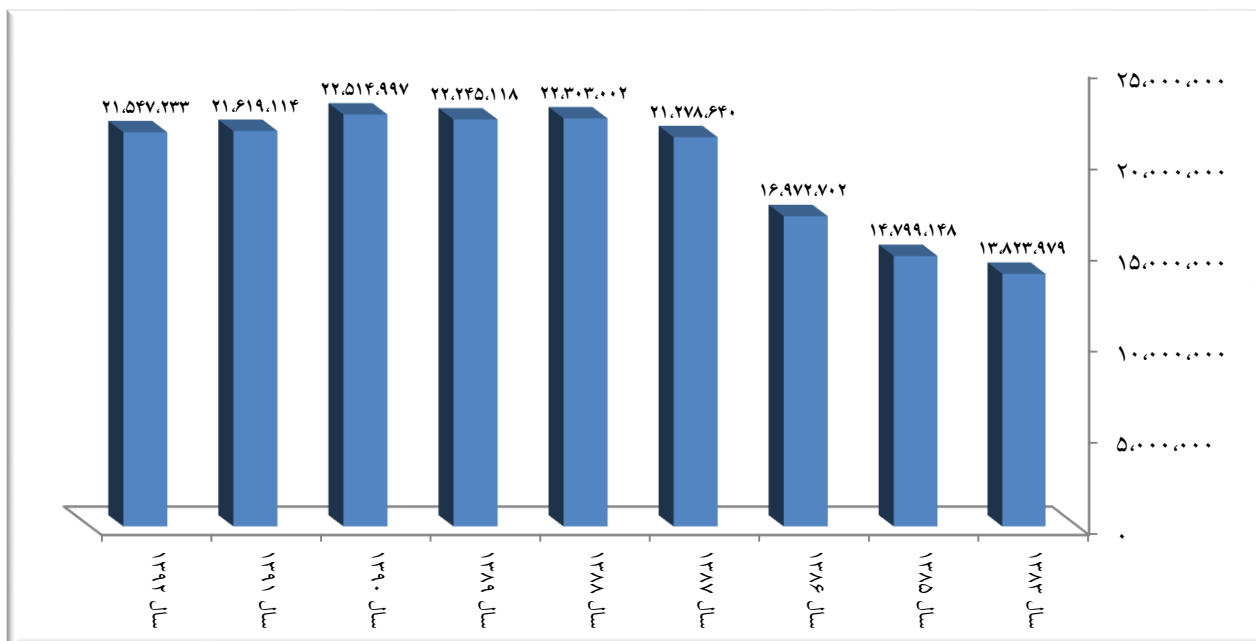

شهرسازی مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۹ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

نمودار ۱- روند ورود مسافر به شهر مشهد طی سالهای (۱۳۸۳-۱۳۹۲)

جدول ۲- آمار ورود مسافر به شهر مشهد طی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۹۲ در ماه فروردین (ایام نوروز)

سال	آمار مسافرین ورودی فروردین ماه به شهر مشهد	درصد رشد
۱۳۸۵	۷۶۱,۲۳۸,۱	-
۱۳۸۶	۲۵۰,۴۶۵,۱	۱۸,۳
۱۳۸۷	۴۵۵,۷۲۷,۱	۱۷,۹
۱۳۸۸	۹۵۵,۸۶۶,۱	۸
۱۳۸۹	۲۸۱,۸۵۱,۱	-۰,۸
۱۳۹۰	۸۵۴,۸۷۱,۱	۱,۱
۱۳۹۱	۱۲۸,۳۴۶,۱	-۲۸
۱۳۹۲	۴۸۴,۷۸۷,۱	۳۲,۸

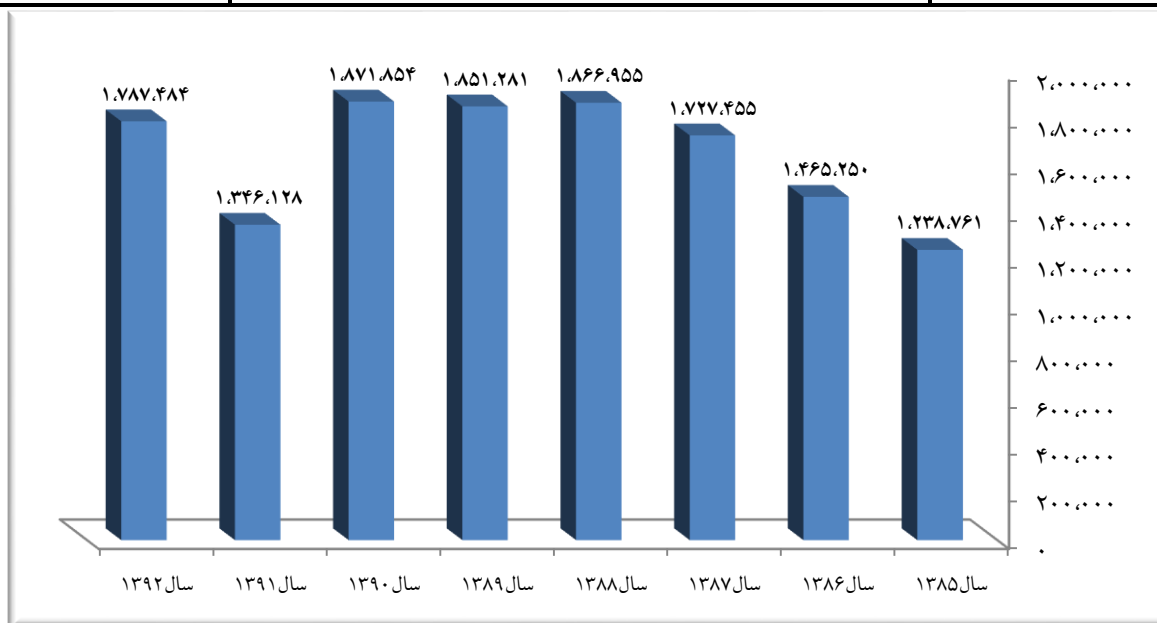

شهرسازی مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۱۰ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

نمودار ۲- آمار ورود مسافر به شهر مشهد در فروردین ماه سالهای ۱۳۸۵-۱۳۹۲

۲-۲- منبع مطالعاتی: تحلیلی بر آمار گردشگران و زائران داخلی ورودی به کلانشهر مشهد با استفاده از

مدل های سری زمانی (۱۳۹۱) ۴

این پژوهش تعداد زائران و گردشگران ورودی به شهر مشهد، بر اساس آمارهای یک دوره ده ساله آماری (۱۳۸۰-۱۳۹۰) که مبتنی بر پژوهشها و اسناد مرتبط می باشد، تحلیل و برآورد نموده است. این آمارها یا از طرحهای پژوهشی (همچون طرح جامع گردشگری مشهد، طرح مجموعه شهری مشهد، مطالعات اولین برنامه میان مدت عمرانی مشهد، نتایج طرح جامعه مطالعاتی- تحقیقاتی اصلاح و بهبود وضعیت اقتصادی شهرداری مشهد و نظایر آن) و یا از برآوردهای آماری سازمانهایی همچون سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، شهرداری مشهد، فرمانداری، سازمان ترافیک مشهد، نتایج آمارگیری گردشگری ملی استخراج شده است. تمامی این مدارک مورد استناد قرار گرفته و برآوردی از تعداد گردشگران و زائران کلان شهر مشهد طی دوره ده ساله ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ به عمل آمده که مبنایی برای تحلیل و به کارگیری مدل سری زمانی می باشد.

یافته های این مطالعه نشان می دهد که روند حضور زائرین در شهر مشهد، روند صعودی بوده و شیبی ملایم دارد و تعداد گردشگران و زائران کلانشهر مشهد در سالهای آینده رو به افزایش می باشد و در **حداکثر به حدود بیست و هشت میلیون نفر** و در **حداقل به حدود ۱۴ میلیون نفر در سال ۱۳۹۵** خواهد رسید. با توجه به نتایج به دست آمده زمانهای اوج سفر زائران و گردشگران داخلی نیز طبق پیش بینی از همان پیک های سفر حال حاضر در فروردین و ماههای تابستان تبعیت می کند.

۴- سقایی، مهدی، جوانبخت، زهره (۱۳۹۱)، تحلیلی بر آمار گردشگران و زائران داخلی ورودی به کلانشهر مشهد با استفاده از مدل های سری زمانی، نشریه

شماره ۱۱ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

جدول ۳- پیش بینی متوسط تعداد زائران ورودی به کلانشهر مشهد

ماههای سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
فروردین	۴,۳۹۳,۱۴۳	۴,۷۷۵,۲۷۸	۵,۰۸۹,۳۸۳	۵,۴۳۳,۹۴۶
اردیبهشت	۱,۷۷۴,۰۹۷	۱,۸۴۹,۸۰۵	۱,۸۹۰,۸۰۶	۱,۹۶۲,۲۵۵
خرداد	۱,۱۹۹,۵۱۲	۱,۲۸۲,۹۹۷	۱,۲۹۱,۲۳۴	۱,۳۴۶,۶۹۶
تیر	۲,۴۷۴,۸۲۳	۲,۶۴۷,۸۲۴	۲,۸۴۲,۴۵۰	۲,۹۶۲,۱۳۶
مرداد	۳,۱۶۲,۱۳۶	۳,۳۹۸,۹۷۸	۳,۵۲۱,۰۲۲	۳,۹۳۲,۲۳۲
شهریور	۳,۳۱۲,۱۵۷	۳,۵۴۷,۵۵۴	۳,۶۶۸,۵۷۲	۳,۷۷۹,۰۰۴
مهر	۱,۱۰۱,۴۹۹	۱,۱۳۳,۳۰۳	۱,۱۵۳,۸۷۴	۱,۲۰۵,۳۵۰
آبان	۹۶۳۸۰۰,۹۱	۹۹۷۸۷۷,۲۸	۱۰۱۷۹۳۹,۸۳	۱۱۳۶۵۵۴,۱۱
آذر	۹۶۴,۶۲۸	۹۳۶,۱۰۸	۹۹۰,۲۱۳	۱,۰۸۴,۲۰۲
دی	۷۸۲,۳۵۱	۷۹۳,۷۰۵	۸۲۰,۵۳۶	۸۷۹,۶۵۸
بهمن	۱,۰۹۱,۶۴۸	۱,۱۰۵,۸۰۷	۰۸۲,۱۴۱,۱	۱,۱۹۰,۱۵۵
اسفند	۲,۰۳۸,۸۲۰	۲,۲۴۳,۳۸۳	۲,۶۰۱,۴۷۵	۲,۷۴۱,۸۷۵
جمع	۲۳,۲۵۸,۶۲۰	۲۴,۷۱۲,۶۲۶	۲۶,۰۲۸,۵۹۲	۲۷,۶۵۴,۰۶۷

۲-۳- منبع مطالعاتی: نتایج آمارگیری از گردشگران ملی بهار و تابستان (شش ماه اول سال ۱۳۹۲)^۵ مرکز آمار

ایران، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

اطلاعات مربوط به این مطالعه در پاییز سال ۱۳۹۲ جمع آوری گردیده است. روش آمارگیری در این طرح روش نمونه گیری است که مأمور آمارگیر با مراجعه به خانوارهای نمونه، اطلاعات مربوط به فعالیت های گردشگری خانوار در فصل مورد نظر را از طریق مصاحبه رودررو با سرپرست یا عضو مطلع خانوار در پرسشنامه مربوط ثبت کرده است.

چارچوب نمونه گیری مرحله اول، فهرست حوزه های سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ در کشور است. چارچوب نمونه گیری مرحله دوم نیز فهرست قطعه های حاصل از تقسیم بندی حوزه های نمونه است که هر کدام از این قطعه ها به طور متوسط در مناطق شهری شامل ۸۰ خانوار و در مناطق روستایی شامل ۴۰ خانوار است. چارچوب نمونه گیری مرحله سوم، فهرست همه خانوارهای معمولی ساکن در واحدهای نمونه گیری مرحله دوم نمونه گیری است که مأمور آمارگیر با فهرست برداری از کلیه

^۵- نتایج آمارگیری از گردشگران ملی بهار و تابستان ۱۳۹۲، مرکز آمار ایران، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

شهرسازی مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۱۲ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

مکان ها و خانوارهای قطعه نمونه در قالب فرم فهرست برداری تهیه کرده است. در این طرح از روش نمونه گیری احتمالی سه مرحله ای با طبقه بندی استفاده شده است.
یافته های مربوط به مطالعه مورد نظر در جدول ذیل ارائه شده است:

جدول ۴- آمار سفر به شهرستان مشهد به ترتیب تعداد سفر انجام شده بر حسب نوع سفر و تعداد نفر شب اقامت در بهار ۱۳۹۲

نوع سفر	تعداد سفر		
	کل	بدون اقامت شبانه	با اقامت شبانه
بهار ۱۳۹۲	۳۹۲۷۱۰۱	۴۹۵۴۴۸	۳۴۳۱۶۵۲
تابستان ۱۳۹۲	۶۱۸۱۱۲۴	۴۵۴۴۶۹	۵۷۲۶۶۵۵

*تعداد نفر شب اقامت در سفرهای با اقامت شبانه عبارت از مجموع شب اقامت فرد فرد اعضای سفررفته خانوار در فصل مورد بررسی است.

شهرتاری مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۱۳ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

فصل ۳- سوابق مطالعاتی در حوزه ویژگیهای جمعیت شناختی زائران

۳-۱- مقدمه

سازمانهای متولی امور زائر و گردشگر جهت برنامه ریزی ها و سیاستگذاری های دقیق و ارائه خدمات و امکانات رفاهی مطلوب به زائران و گردشگران نیازمند شناسایی برخی از ویژگیها و خصوصیات آنان می باشند، آگاهی از این امر که مسافری ورودی به شهر مشهد و زائرین مرقد مطهر امام رضا (ع) را بیشتر چه قشری از افراد (به لحاظ سطح تحصیلات، جنسیت، رده سنی، رده شغلی و ...) تشکیل می دهند، اتخاذ تصمیمات مدیریتی را برای مسئولین و کارشناسان حوزه مربوطه آسان تر می سازد. به همین جهت بخشی از این گزارش، به ترسیم سیمای زائرین پرداخته و ویژگیهای جمعیت شناختی آنان را از منظر آماری مورد بررسی قرار داده است.

لازم به ذکر است که آمار و ارقام این بخش از گزارش از یافته های مطالعه ای با عنوان «بررسی تحقیقات موجود در رابطه با زائر و زیارت و فراتحلیل آنها»^۶ که در سال ۱۳۹۱ از سوی پارک علم و فناوری توسط پژوهشگران جهاد دانشگاهی مشهد، انجام شده، استخراج گردیده است. در این مطالعه، ۲۰۳ طرح پژوهشی، طرح مطالعاتی و پایان نامه مورد بررسی قرار گرفته و ویژگیهای زائران در ابعاد مختلف آن احصاء شده است.

۳-۲- ویژگیهای شخصی مسافرین ورودی به شهر مشهد

جنسیت

یکی از متغیرهای مهم در ارتباط با مسائل اجتماعی جنسیت افراد می باشد، این متغیر به لحاظ مسائل حقوقی، رعایت شاخص های اجتماعی و اقتصادی همانند رفاه، تمایز بین جنسیتی و ترکیب جنسیتی و نوع برخورد با آن، از اهمیت بسیاری برخوردار است و عدم توجه به آن در واقع بی توجهی به نیمی از جمعیت فعال یا غیرفعال جامعه خواهد بود.

جدول ۵- توزیع درصدی جنسیت مسافرین ورودی به شهر مشهد

جنسیت	درصد
مرد	۵۸
زن	۴۲

^۶- مظهري، محمد (۱۳۹۱)، بررسی تحقیقات موجود در رابطه با زائر و زیارت و فراتحلیل آنها، پژوهشکده جهاد دانشگاهی، کارفرما: پارک علم و فناوری خراسان، به سفارش طرح مطالعه توسعه کمی و کیفی زیارت امام رضا(ع)

شماره صفحه: ۱۴ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

تحصیل

نتایج حاصل از تحقیقات انجام شده در مورد زائران حضرت رضا (ع) نشان می دهد بیشتر افرادی که به مشهد مقدس سفر می کنند از نظر سطح سواد زیر دیپلم بوده که درصد مربوط به آن تقریباً به طور میانگین ۳۷,۶ درصد است. همچنین نتایج نشان می دهد که به طور میانگین ۳۱,۵ و ۱۴,۴ درصد از زائرین را به ترتیب مقاطع تحصیلی دیپلم و لیسانس تشکیل می دهد. بر اساس اطلاعات در جدول ذیل، بیشتر افرادی که به مشهد مقدس مشرف می شوند افراد دارای تحصیلات پایین تر از دیپلم می باشند.

جدول ۶- میانگین مسافرین ورودی به شهر مشهد از نظر سطح تحصیلات در تحقیقات انجام شده

سطح سواد	بی سواد	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر
درصد میانگین	۵,۵	۳۷,۶	۳۱,۵	۷,۹	۱۴,۴	۲,۸

سن

یکی دیگر از متغیرهای مهم جمعیتی و اجتماعی، سن افراد است. این متغیر از این جهت اهمیت دارد که با خواسته های افراد و میزان توجه به آن، انگیزه ها و نگرش ها، فعالیت افراد و بسیاری از شرایط دیگر سروکار دارند. در این میان فعال ترین و با انگیزه ترین قشر سنی، افرادی هستند که عموماً دارای رده سنی ۲۰-۴۰ سال می باشند و عدم توجه به خواسته ها و علایق این قشر از جامعه، منجر به رشد کند بسیاری از شاخص های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خواهد شد. به طور کلی نتایج حاصل نشان می دهد که ۵۷,۳ درصد از زائرین مورد بررسی، دارای رده سنی ۲۰-۴۰ سال، یعنی فعال ترین قشر جامعه بوده و پس از آن رده سنی ۴۰-۶۰ سال، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. کمترین درصد مربوط به افراد با رده سنی بالای ۶۰ سال می باشد که مسافرت کمتر این قشر به شهر زیارتی مشهد مقدس را نشان می دهد. بر اساس یافته ها بیشتر زائرین و مسافرین را افرادی که در دامنه سنی ۲۰-۴۰ سال هستند، تشکیل می دهند.

جدول ۷- رده های سنی مسافرین ورودی به شهر مشهد

رده سنی	زیر ۲۰ سال	۲۰-۴۰ سال	۴۰-۶۰ سال	بالای ۶۰ سال
درصد میانگین	۱۱,۷	۵۷,۳	۲۴,۸	۶,۱

شغل

جدول ۸- شغل مسافرین ورودی به شهر مشهد

شغل	شاغل	غیرشاغل
درصد	۵۵	۴۵

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

شماره صفحه: ۱۵ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

افراد شاغل عمدتاً، در رده های شغلی همچون؛ کارمندی، کارگری، کشاورزی، فنی و تکنیسین، فرهنگی، رانندگی، پرسنل نظامی و آموزشی، کسبه و بازاری و سایر مشاغل تولیدی و خدماتی مشغول به فعالیت می باشند. همچنین افراد غیرشاغل نیز شامل افراد بیکار، خانه دار، بازنشسته، محصل، زنان سرپرست خانوار، طلبه و سرباز که نقش چندانی در تولید و فعالیت های اقتصادی ندارند می باشند.

هزینه خانوار

میزان درآمد زائرین نیز یکی از شاخص هایی است که تمایل آنها به سفر و میزان آسیب پذیری اقتصادی آنها را نشان می دهد. در میان تحقیقات انجام شده در سالهای ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ اطلاعات چندانی در مورد سطح درآمد زائرین در دست نیست و تنها در پژوهش انجام شده توسط مرکز پژوهش های آماری دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۸۹، به میزان هزینه ماهانه خانوار برای زائرین توجه شده است که قاعدتاً میزان درآمد این افراد، بایستی بیش از هزینه ماهانه هریک از خانوارهای آنان باشد.

جدول ۹- هزینه خانوار مسافرین ورودی به شهر مشهد

گروه های هزینه ماهانه خانوار	زیر ۲۵۰ هزار تومان	از ۲۵۰ تا ۵۰۰ هزار تومان	از ۵۰۰ تا ۸۰۰ هزار تومان	بالتر از ۸۰۰ هزار تومان
درصد زائرین	۴۷,۲	۴۴,۱	۷	۱,۷

اگرچه با توجه به تحقیقات انجام شده برای سالهای ۹۰-۱۳۸۹ اطلاعات چندانی در مورد درآمد زائرین وجود ندارد اما نتایج حاصل از تحقیقات برخی از محققان نشان می دهد که متوسط درآمد زائرین به طور میانگین در گروه های درآمدی مختلف در بین زائرین به قرار زیر است:

درآمد زائرین

جدول ۱۰- درآمد مسافرین ورودی به شهر مشهد

گروه های درآمدی	زیر ۲۰۰ هزار تومان	بین ۲۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان	بین ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان	بین ۱ تا ۱,۵ میلیون تومان	بالای ۱,۵ میلیون تومان
درصد زائرین	۲۸	۴۸,۶	۱۶,۸	۳,۱	۳,۵

وسیله سفر

جدول ۱۱- وسیله سفر مسافرین ورودی به شهر مشهد

وسیله سفر	اتوبوس	اتومبیل شخصی	قطار	هواپیما و سایر وسایل نقلیه
درصد زائرین	۵۰	۲۱,۳	۱۸,۵	۱۰,۲

شهرتاری مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۱۶ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

یافته‌های مطالعات انجام شده در حوزه وسیله سفر (۱۷ مطالعه) نشان می‌دهد که در بین وسایل نقلیه، اتوبوس بیشترین نقش را در ورود و خروج زائران به شهر مشهد دارد که در برخی مطالعات تا بیش از ۶۵ درصد زائران را نیز شامل می‌شود. در مجموع به طور میانگین بیش از ۵۰ درصد ورود و خروج زائران به شهر مشهد توسط اتوبوس انجام می‌شود. در مرتبه بعد اتومبیل‌های شخصی حدوداً ۲۱,۳ درصد، قطار ۱۸,۵ درصد و در انتها نیز هواپیما و سایر وسایل نقلیه قرار دارد.

شماره ۱۷ از ۲۰
کد سند ایزو: ۵۲۱-۰۰۵-FR

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

فصل ۴- خلاصه یافته و جمع بندی

۴-۱- خلاصه یافته های مطالعات انجام شده در حوزه آمارگیری و برآورد تعداد زائرین

آمارهای سازمان حمل و نقل ترافیک در زمینه تعداد مسافرین ورودی (بدون احتساب آمار زائرین وسایل نقلیه شخصی) به شهر مشهد نشان میدهد که:

- در یک دوره ده ساله (۱۳۹۳-۱۳۸۳) حجم مسافرین ورودی به شهر مشهد روند صعودی داشته است
- از سال ۱۳۸۶ به بعد نرخ ورود مسافر به شهر مشهد، شیب تندی داشته است.
- تعداد کل مسافرین (بدون احتساب آمار زائرین وسایل نقلیه شخصی) در سال ۱۳۹۲ برابر با ۲۱,۵۴۷,۲۳۳ نفر می باشد.
- بیشترین حجم مسافر جابجا شده در طول این دوره ده ساله توسط وسایل نقلیه اتوبوس و تاکسی صورت گرفته است.
- در سالهای ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، حجم ورود مسافر نسبت به چند سال قبل از آن به طور ناچیزی (۱ میلیون نفر) با کاهش مواجه شده است.
- علاوه بر آن آمار مطالعه انجام شده در زمینه برآورد تعداد مسافرین ورودی به شهر مشهد حاکی از آن است که:
- تعداد مسافرینی که مقصد آنان شهر مشهد بوده و به قصد زیارت به مشهد مشرف می شوند، در مقایسه با سالهای قبل در حال افزایش است.
- در سالهای آینده (۱۳۹۵-۱۳۹۴)، روند حضور زائران در شهر مشهد، صعودی بوده و شیبی ملایم دارد.
- تعداد کل مسافرین در سال ۱۳۹۳ برابر با ۲۴۷۱۲۶۲۶ نفر برآورد شده است.
- ماههای پیک مسافر در سال ۱۳۹۳ به ترتیب شامل ماههای فروردین، شهریور، مرداد و اسفند است.
- بنا بر برآورد انجام شده، در فروردین ۱۳۹۴ در مقایسه با همین ماه در سالهای قبل با حجم جمعیت بیشتری از زائران مواجه هستیم. (۵۰۸۹۳۸۳ نفر)

۴-۲- جمع بندی و نتیجه گیری

در بررسی مطالعات انجام شده در حوزه سرشماری و برآورد تعداد زائرین، سه مطالعه که از داده های معتبر و موثق تری در مقایسه با سایر اسناد و مطالعات برخوردار بودند در این گزارش مورد استناد قرار گرفته اند. آمار و ارقام موجود در رابطه با تعداد زائرین از مطالعات حمل و نقل ترافیک و همچنین مطالعات مرکز آمار ایران استخراج گردیده و پیش بینی تعداد زائرین نیز با استفاده از اطلاعات و یافته های مطالعه برآورد تعداد زائر با استفاده از مدل سری زمانی صورت گرفته است.

با مقایسه آمارهای موجود در زمینه تعداد زائر و همچنین برآورد موجود در این زمینه، تعداد زائرین برای نوزدهم ۱۳۹۴ پیش بینی شده است. مقایسه این آمار و ارقام نشان می دهد که برآورد صورت گرفته برای تعداد زائرین با آمار و ارقام موجود تفاوتی در

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

شماره صفحه: ۱۸ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

حدود ۱,۵ تا ۲ میلیون نفر را دارا می باشد که این اختلاف آمار به دلیل عدم دسترسی به آمار زائرینی که با وسایل نقلیه شخصی به شهر مشهد سفر کرده اند اتفاق افتاده است. بدین معنا که پیش بینی تعداد زائر در مطالعه صورت گرفته، تعداد زائرین را ۱,۵ تا ۲ میلیون نفر بیشتر از آمار موجود زائرین (با توجه به اطلاعات و آمار و ارقام سازمان حمل و نقل ترافیک و مرکز آمار ایران) نشان می دهد. لذا با عنایت به آمارهای موجود، جهت برآورد تعداد زائرین نوروز ۱۳۹۴ از اطلاعات مطالعه پیش بینی تعداد زائرین با استفاده از مدل سری های زمانی استفاده گردیده است.

در مجموع با توجه به آمارهای موجود و همچنین برآوردهای صورت گرفته می توان گفت که:

- در سال **۱۳۹۲**، تا **پایان اسفند ماه**، حجم ورود مسافر به شهر مشهد به **۲۱۵۴۷۲۳۳** نفر رسیده است و بنابر برآوردهای صورت گرفته، آمار مسافرین ورودی تا **پایان اسفند ماه ۱۳۹۳** به این شهر به **۲۲ میلیون نفر** خواهد رسید.

- حجم ورود مسافر به شهر مشهد طی سالهای آتی با افزایش مواجه می باشد به طوری که بر اساس برآوردهای انجام شده تعداد مسافرین ورودی به مشهد در **سال ۱۳۹۴** به **۲۴ میلیون نفر** و در **سال ۱۳۹۵** به **۲۶ میلیون نفر** خواهد رسید. علاوه بر آمارهای ارائه شده در زمینه تعداد مسافرین ورودی به شهر مشهد در طول سال، حجم ورود مسافر در ایام نوروز نیز بدین شرح می باشد:

- در طی سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ بنا بر آمارهای موجود حجم ورود مسافر به شهر مشهد در **فروردین ماه (ایام نوروز)** **بالای ۱ میلیون نفر** بوده است.

- تعداد مسافرین ورودی به شهر مشهد در ماه فروردین (ایام نوروز) در طی سالهای مورد بررسی (۱۳۸۵-۱۳۹۲) از **حداقل ۱,۲۰۰,۰۰۰ تا نزدیک به ۱,۹۰۰,۰۰۰ نفر** در نوسان بوده است.

- با توجه به روند افزایشی ورود مسافر به شهر مشهد (با اتکا بر آمارهای سازمان حمل و نقل و ترافیک و همچنین برآورد انجام شده) می توان پیش بینی کرد که در **ماه فروردین ۱۳۹۴** (ایام نوروز) تعداد مسافرین ورودی به شهر مشهد به **بالا تر از ۲ میلیون نفر** برسد.

جدول ۱۱- پیش بینی حجم ورود مسافر به شهر مشهد در سالهای آتی^۷

سال	حجم مسافر ورودی به شهر مشهد در طول سال	حجم مسافر ورودی به شهر مشهد در ماه فروردین (ایام نوروز)
۱۳۹۲	۲۱,۵۴۷,۲۳۳	۴,۴۰۰,۰۰۰
۱۳۹۳	۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۴,۸۰۰,۰۰۰
۱۳۹۴	۲۴,۰۰۰,۰۰۰	۵,۰۰۰,۰۰۰

۷- جهت برآورد و پیش بینی تعداد زائر ورودی به شهر مشهد از یافته های مطالعه تحلیلی بر آمار گردشگران و زائران ورودی به کلانشهر مشهد با استفاده از مدل سری های زمانی (۱۳۹۲) استفاده شده است.

شماره ۱۹ از ۲۰
کد سند ایزو: ۵۲۱-۰۰۵-FR
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۱۹ از ۲۰
کد سند ایزو: ۵۲۱-۰۰۵-FR

فصل ۵: پیشنهادات

پیشنهاداتی در زمینه ایجاد بانکهای متمرکز اطلاعاتی زائر و گردشگر در شهر مشهد

بررسی های انجام شده در زمینه مطالعات مربوط به برآورد تعداد زائر و مسافر، حاکی از وجود تناقضهایی در اطلاعات و آمارهای موجود می باشد به طوری که تجمیع این اطلاعات در قالب یک گزارش آماری از تعداد زائرین را با مشکل مواجه می سازد. عدم هماهنگی نهادهای مرتبط با امور زائر و گردشگر در سرشماری زائرین و موازی کاری این نهادها بدون اطلاع از نتایج و یافته های مطالعات یکدیگر، به این تناقضها و نواقص در آمار و ارقام دامن می زند. بررسی ها نشان میدهد که سازمانهای مختلفی که هرکدام به نوعی با زائر و مسافر در ارتباط می باشند، درگیر جمع آوری اطلاعات در این زمینه هستند، سازمانهایی چون سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، آستان قدس رضوی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی، پارک علم و فناوری، حوزه های مختلف سازمان شهرداری و ... از جمله این نهادها می باشند. لذا ضروری است که از اقدامات موازی در زمینه سرشماری تعداد زائر و گردشگر پرهیز شده و کار جمع آوری اطلاعات و داده های این حوزه در اختیار یک نهاد قرار گیرد و در واقع یک سازمان متولی سرشماری تعداد زائرین باشد تا هم در زمان و هم در بودجه های اختصاص یافته به این امر صرفه جویی به عمل آید. علاوه بر سرشماری تعداد زائرین، لازم است که برخی از خصوصیات و ویژگیهای جمعیت شناختی زائرین نیز در جریان این سرشماریها مورد سوال قرار گیرد تا بدین ترتیب بانک اطلاعاتی کاملی در زمینه امور زائرین و مسافرین ورودی به شهر مشهد در دسترس باشد تا در مواقع لزوم، دسترسی به اطلاعات مورد نیاز در این زمینه برای همه افراد، مسئولین و کارشناسان امکان پذیر شود.

همچنین پیشنهاد می شود با استفاده از اساتید برجسته دانشگاه که در حوزه های آمار و روش تحقیق، پژوهش گری علوم اجتماعی و سایر حوزه های مرتبط صاحب نظر بوده و در این زمینه ها متخصص می باشند، شیوه های علمی و معتبری جهت آمارگیری از تعداد زائرین و همچنین شناسایی مؤلفه های جمعیت شناختی آنان تدوین گردد و در اختیار دستگاههای دولتی جهت برنامه ریزی و اجرا قرار گیرد. بدین ترتیب و با کاربرد شیوه های علمی و یکسان می توان تناقض در آمار و ارقام را از بین برد و داده های موثق تر و با اعتبار بیشتری را در اختیار مسئولین در راستای برنامه ریزی های بهتر قرار داد.

شهرسازی مشهد
معاونت برنامه ریزی و توسعه
مدیریت آمار، فناوری و تحلیل اطلاعات

خلاصه پژوهش های صورت گرفته در خصوص آمار زائران و مسافران
مشهد مقدس

تاریخ ارسال گزارش: ۹۴/۰۳/۰۵

شماره صفحه: ۲۰ از ۲۰
کد سند ایزو: FR-۵۲۱-۰۰۵

فصل ۶: فهرست مطالعات مورد بررسی در تهیه گزارش آمارگیری زائرین و ویژگیهای جمعیت

شناختی آنان^۸:

۱. حسنی، غلامرضا (۱۳۸۴)، بررسی شاخصهای ورود و خروج زائر به شهر مقدس مشهد، طرح پژوهشی معاونت فرهنگی و اجتماعی شهرداری مشهد
۲. مظهری، محمد (۱۳۹۱)، بررسی تحقیقات موجود در رابطه با زائر و زیارت و فراتحلیل آنها، طرح پژوهشی پارک علم و فناوری، به سفارش طرح مطالعه توسعه کمی و کیفی زیارت امام رضا (ع)
۳. حسینی، ابراهیم (۱۳۸۱)، بررسی آماری زائرین حرم مطهر در ورودیها از نظر تعداد، ترکیب سنی، قومی، جنسی، سواد، بومی و غیربومی بودن، طرح پژوهشی آستان قدس رضوی
۴. حسینی، ابراهیم (۱۳۸۱)، بررسی نمونه ای ترکیب جمعیتی و ویژگیهای اجتماعی و فرهنگی و نیازسنجی زائرین ورودی به اماکن متبرکه حرم مطهر امام رضا (ع)، طرح پژوهشی مؤسسه خدمات مشاوره ای و پژوهشهای اجتماعی آستان قدس رضوی، به سفارش دبیرخانه شورای عالی فرهنگی
۵. سقایی، مهدی، جوانبخت، قهفرخی، زهره (۱۳۹۱)، تحلیلی بر آمار گردشگران و زائران ورودی به کلانشهر مشهد با استفاده از مدل سری های زمانی، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال سیزدهم، شماره ۲۸
۶. نتایج آمارگیری زائرین حرم مطهر امام رضا (ع) (۱۳۷۴)، طرح پژوهشی شهرداری ثامن
۷. بهروان، حسین (۱۳۸۶)، تفکیک زائرین و مجاورین در میان واردشدگان به شهر مشهد در ایام تابستان، طرح پژوهشی مرکز پژوهشهای شورای اسلامی شهر مشهد
۸. آمارنامه های حمل و نقل شهری (۱۳۹۲-۱۳۸۳)، سازمان حمل و نقل ترافیک شهرداری مشهد، معاونت مطالعات و برنامه ریزی
۹. نتایج آمارگیری از گردشگران ملی بهار و تابستان ۱۳۹۲، مرکز آمار ایران، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

^۸ - در تدوین گزارش حاضر تنها از ۳ منبع اطلاعاتی استفاده شده است ولی سایر منابعی که در جریان تدوین این گزارش مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته- اند (ولی بنا به دلایلی که در متن گزارش به آن اشاره شده است مورد استفاده واقع نشده اند) نیز در فهرست مطالب آمده است.